

Wymagania na oceny do przyrody dla szkoły podstawowej „Tajemnice przyrody” kl. 4

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
- wymienia składniki przyrody nieożywionej i ożywionej; - podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka - wymienia zmysły człowieka - wymienia źródła informacji o przyrodzie - wyjaśnia, czym jest obserwacja, a czym doświadczenie - podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie - zna nazwy głównych kierunków geograficznych - odszukuje na planie lub mapie wskazany obiekt	- opisuje rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata - przyporządkowuje przyrząd do obserwowanego obiektu - wyjaśnia, co to jest widnokrąg - wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu - rysuje różę głównych i pośrednich kierunków geograficznych - rozpoznaje obiekty w terenie przedstawione na planie i opisuje je za pomocą znaków kartograficznych - określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu - oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10	- wymienia cechy ożywionych składników przyrody - wyjaśnia znaczenie obserwacji w poznawaniu przyrody - opisuje etapy doświadczenia - podpisuje na schemacie poszczególne części mikroskopu - opisuje sposoby wyznaczania kierunku geograficznych - oblicza rzeczywiste wymiary przedmiotu przedstawionego w różnych skalach - wyjaśnia, na czym polega orientowanie mapy	- planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie - porównuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu	- wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego składnika przyrody może wpłynąć na pozostałe wybrane składniki - planuje i prowadzi proste doświadczenie - wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów - wymienia nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji

▪ wymienia stany skupienia, w których występują substancje ▪ podaje przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych w swoim otoczeniu ▪ podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia ▪ odczytuje wskazania termometru ▪ podaje nazwy przemian stanów skupienia wody ▪ wymienia składniki pogody ▪ rozpoznaje rodzaje opadów ▪ wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych ▪ odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody ▪ wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, górowanie, zachód Słońca ▪ wymienia daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku ▪ podaje przykłady zmian zachodzących	▪ podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów ▪ wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowego ▪ zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną ▪ opisuje, w jakich warunkach zachodzą topnienie, krzepnięcie parowanie i skraplanie ▪ wyjaśnia pojęcia: <i>pogoda, upał, przymrozek, mróz</i> ▪ podaje nazwy osadów atmosferycznych ▪ opisuje pozorną wędrówkę Słońca nad widnokregiem, uwzględniając zmiany długości cienia ▪ wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc jesienna, równonoc wiosenna, przesilenie letnie, przesilenie zimowe</i> ▪ opisuje cechy pogody w poszczególnych porach roku	▪ wyjaśnia, popierając przykładami, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej ▪ wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania ▪ opisuje sposób powstawania chmur ▪ wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne ▪ wyjaśnia, jak powstaje wiatr ▪ określa aktualne zachmurzenie ▪ opisuje zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia w zależności od wysokości Słońca nad widnokregiem ▪ opisuje zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokregiem w poszczególnych porach roku	▪ klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości ▪ porównuje właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów ▪ podpisuje na mapie kierunek wiatru ▪ wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów ▪ opisuje zmiany długości cienia w ciągu dnia ▪ porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem w południe oraz długość cienia w poszczególnych porach roku	▪ opisuje obieg wody w przyrodzie ▪ wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi ▪ wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności
---	--	--	--	---

w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku				
▪ opisuje trzy wybrane czynności życiowe organizmów ▪ wyjaśnia pojęcia <i>organizm jednokomórkowy</i>, <i>organizm wielokomórkowy</i> ▪ wyjaśnia pojęcia: <i>organizm samożywny</i>, <i>organizm cudzożywny</i> ▪ wymienia, na podstawie ilustracji, charakterystyczne cechy drapieżników ▪ układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów ▪ wymienia korzyści płynące z uprawy roślin w domu i w ogrodzie ▪ podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka	▪ wymienia czynności życiowe organizmów ▪ podaje nazwy królestw organizmów ▪ podaje przykłady organizmów roślinożernych i mięsożernych ▪ wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność ▪ wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe ▪ podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego ▪ podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście	▪ opisuje hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych ▪ charakteryzuje czynności życiowe organizmów ▪ opisuje cechy przedstawicieli poszczególnych królestw organizmów ▪ przyporządkowuje podane organizmy do grup troficznych (samożywne, cudzożywne) ▪ wymienia cechy roślinożerców ▪ wymienia przedstawicieli pasożytów ▪ wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin ▪ wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu	▪ opisuje sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny ▪ określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi ▪ wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo ▪ opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (przykłady)	▪ uzasadnia potrzebę klasyfikacji organizmów ▪ charakteryzuje wirusy ▪ podaje przykłady pasożytnictwa w świecie roślin, grzybów, bakterii i protistów ▪ podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt ▪ wymienia nazwy kilku roślin leczniczych uprawianych w domu lub w ogrodzie

▪ wymienia składniki pokarmowe ▪ opisuje znaczenie wody dla organizmu ▪ wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm ▪ uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem ▪ podpisuje na schemacie elementy szkieletu oraz narządy układów: pokarmowego, krwionośnego, oddechowego, nerwowego, ruchu i rozrodczego ▪ wymienia zasady higieny poznanych układów ▪ na rysunku wskazuje narządy zmysłów ▪ rozpoznaje na ilustracji komórki rozrodcze: męską i żeńską ▪ wyjaśnia pojęcie <i>zapłodnienie</i> ▪ podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu	▪ podaje przykłady produktów spożywczych bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy ▪ opisuje rolę poszczególnych układów ▪ wymienia trzy funkcje szkieletu ▪ opisuje rolę poszczególnych narządów zmysłów ▪ wyjaśnia pojęcie <i>ciąża</i> ▪ wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców ▪ omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania	▪ opisuje rolę składników pokarmowych w organizmie ▪ wyjaśnia pojęcie <i>trawienie</i> ▪ opisuje drogę pokarmu w organizmie ▪ proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego ▪ opisuje budowę poszczególnych narządów układu oddechowego, pokarmowego, krwionośnego, rozrodczego, nerwowego oraz układu ruchu ▪ rozróżnia rodzaje połączeń kości ▪ podaje nazwy największych stawów występujących w organizmie człowieka ▪ wskazuje na planszy elementy budowy oka i ucha ▪ opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania	▪ wyjaśnia rolę enzymów trawiennych ▪ wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu ▪ wyjaśnia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego, oddechowego i krwionośnego ▪ opisuje wymianę gazową zachodzącą w płucach ▪ wymienia zadania mózgu ▪ wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia ▪ uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów ▪ opisuje rozwój nowego organizmu	▪ opisuje rolę narządów wspomagających trawienie ▪ wymienia czynniki, które mogą szkodliwie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki ▪ charakteryzuje rolę poszczególnych składników krwi ▪ wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę
---	--	---	---	---

dojrzewania ▪ podaje przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania				
▪ wymienia zasady zdrowego stylu życia ▪ wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk ▪ wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka ▪ wymienia drobnoustrojów chorobotwórczych ▪ wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu ▪ wymienia numery telefonów alarmowych ▪ wymienia zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób zakaźnych ▪ podaje przykłady zjawisk pogodowych, które mogą stanowić zagrożenie ▪ określa sposób postępowania po użądleniu ▪ podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenie dla zdrowia	▪ podaje zasady prawidłowego odżywiania ▪ wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry ▪ podaje przykłady wypoczynku czynnego i biernego ▪ wymienia przyczyny chorób zakaźnych ▪ opisuje przyczyny zatruć ▪ opisuje zasady postępowania w czasie burzy ▪ podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu ▪ opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku skaleczeń i otarć ▪ podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać (B); ▪ podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie	▪ wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia ▪ opisuje sposób pielęgnacji skóry ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania ▪ wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej ▪ wyjaśnia, czym są szczepionki ▪ wymienia objawy zatruć pokarmowych ze szczególnym uwzględnieniem zatruć grzybami ▪ uzasadnia celowość umieszczania symboli na opakowaniach substancji niebezpiecznych ▪ wyjaśnia, na czym polega palenie bierne ▪ wymienia skutki przyjmowania narkotyków ▪ uzasadnia konieczność zachowań asertywnych	▪ wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia ; ▪ opisuje skutki niewłaściwego odżywiania się ▪ opisuje skutki niedoboru i nadmiernego spożycia poszczególnych składników pokarmowych ▪ wyjaśnia, na czym polega higiena osobista ▪ opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych ▪ charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka ▪ wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę ▪ opisuje sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję ▪ opisuje zasady postępowania w przypadku oparzeń	▪ wyjaśnia istotę działania szczepionek ▪ wyjaśnia, dlaczego należy rozsądnie korzystać z kąpeli słonecznych i solariów ▪ wymienia sposoby pomocy osobom uzależnionym ; ▪ podaje przykłady profilaktyki chorób nowotworowych ▪ podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka

			▪ podaje przykłady dziko rosnących roślin trujących ▪ wyjaśnia, czym jest uzależnienie	
▪ wyjaśnia pojęcie <i>krajobraz</i> ▪ wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz ▪ wymienia nazwy krajobrazów kulturowych ▪ rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia ▪ wymienia nazwy grup skał ▪ podaje przykłady wód słonych ▪ wymienia trzy formy ochrony przyrody w Polsce ▪ podaje przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych ▪ wyjaśnia, na czym polega ochrona	▪ wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów ▪ podpisuje na rysunku elementy wzniesienia ▪ podaje po jednym przykładzie skał należących do poszczególnych grup ▪ wyjaśnia, czym jest próchnica ▪ wyjaśnia pojęcia: <i>wody słodkie, wody słone</i> ▪ wymienia rodzaje wód powierzchniowych ▪ podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych ▪ wyjaśnia czym są parki narodowe i pomniki przyrody ▪ opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych	▪ rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów ▪ opisuje cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych ▪ opisuje wklęsłe formy terenu ▪ opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych ▪ na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących ▪ opisuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wynikające z rozwoju rolnictwa lub przemysłu ▪ wyjaśnia cel ochrony przyrody ▪ wyjaśnia czym są rezerваты przyrody ▪ wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną	▪ klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości ▪ podpisuje na rysunku elementy doliny ▪ opisuje proces powstawania i rolę gleby ▪ opisuje, jak powstają bagna ▪ charakteryzuje rodzaje wód płynących ▪ podaje przykłady działalności człowieka w najbliższej okolicy, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu ▪ wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości lub osiedla ▪ wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym	▪ wymienia nazwy: najdłuższej rzeki, największego jeziora, największej głębi oceanicznej ▪ podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na życie i gospodarkę człowieka ▪ wyjaśnia, w jakich warunkach powstają lodowce ▪ podaje przykłady występowania lodowców na Ziemi
▪ wymienia przystosowania ryb do	▪ opisuje, popierając przykładami,	▪ wymienia cechy, którymi różnią się	▪ porównuje świat roślin i zwierząt w	▪ opisuje przystosowania

życia w wodzie ▪ opisuje schemat rzeki, wymieniając: źródło, bieg górny, środkowy, dolny, ujście ▪ podpisuje, np. na schematycznym rysunku, strefy życia w jeziorze ▪ podaje przykłady organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora ▪ wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie ▪ opisuje przystosowania zwierząt do zmian temperatury ▪ wpisuje na schemacie warstwy lasu ▪ przyporządkowuje po dwa gatunki organizmów do poszczególnych warstw lasu ▪ opisuje zasady zachowania się w lesie ▪ rozpoznaje na ilustracji dwa drzewa iglaste i dwa drzewa liściaste ▪ wyjaśnia znaczenie łąki dla ludzi ▪ wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw	przystosowania zwierząt do życia w wodzie ▪ opisuje, popierając przykładami, przystosowania roślin do ruchu wody ▪ podaje nazwy organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki ▪ podaje przykłady roślin strefy przybrzeżnej jeziora ▪ wskazuje przystosowania roślin do ochrony przed niekorzystną (zbyt niską lub zbyt wysoką) temperaturą ▪ wymienia nazwy przykładowych organizmów żyjących w poszczególnych warstwach lasu ▪ porównuje wygląd igieł sosny i świerka ▪ wymienia cechy łąki ▪ wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej ▪ opisuje sposoby wykorzystywania roślin zbożowych	poszczególne odcinki rzeki ▪ opisuje przystosowania organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki ▪ charakteryzuje przystosowania roślinności strefy przybrzeżnej jeziora ▪ charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej ▪ charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające przed utratą wody ▪ opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych ▪ opisuje wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu ▪ porównuje drzewa liściaste z iglastymi ▪ rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste i pospolite drzewa liściaste ▪ rozpoznaje pięć	górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki ▪ wyjaśnia pojęcie <i>plankton</i> ▪ układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze ▪ charakteryzuje wymianę gazową u roślin ▪ opisuje przystosowania roślin do wykorzystania światła ▪ charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach ▪ podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych ▪ przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki ▪ uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt ▪ przykłady innych upraw niż zboża, warzywa, drzewa i krzewy owocowe,	dwóch–trzech gatunków zwierząt lub roślin do życia w ekstremalnych warunkach lądowych ▪ charakteryzuje bory, grądy, łęgi i buczyny ▪ wyjaśnia, czym jest walka biologiczna ▪ wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki
--	--	---	--	---

▪ podaje nazwy zbóż uprawianych na polach ▪ podaje przykłady warzyw uprawianych na polach ▪ wymienia dwa szkodniki upraw polowych	▪ uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu	gatunków roślin występujących na łące ▪ przedstawia, w formie łańcucha pokarmowego, proste zależności pokarmowe między poznanymi organizmami żyjącymi na łące ▪ wyjaśnia, czym różni się zboża ozime i jare ▪ wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych	wskazując sposoby ich wykorzystywania ▪ przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych	
---	---	---	--	--